

Meta-analysis of the effectiveness of sex education on psychological variables

Abolghasem Yaghoobi *

Professor, Psychology Dept., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

Mahya Hosseini

Ph.D. Student in Educational Psychology, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

Fereshteh Motahari Far

Ph.D. Student in Educational Psychology, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

Abstract

This research was carried out to investigate Quantitative results of experimental studies conducted on the effect of sex education on parents and children using meta-analysis method between 1394-1400 in Iran. The statistical population is all studies related to sexual education that have been published in scientific research journals, Among them, 10 studies that were methodologically acceptable were selected and meta-analyzed. The research tool was a meta-analysis checklist and Cohen's effect size method was used to obtain the overall relation value. Data analysis was performed with version 2 of CMA software. The results showed that the average size of the effects is 1.17 which is a high effect size. It is included that sex education has had a significant effect on the psychological variables used in the studies. However, new research in this area seems necessary.

Keywords: Meta-analysis, sex education, psychological variables.

* Corresponding Author: yaghoobi@basu.ac.ir

How to Cite: Yaghoobi, A., Hosseini, M., & Motaharif, F. (2022). Meta-analysis of the effectiveness of sex education on psychological variables. *Quarterly of Educational Measurement*, 13(50), -. doi: 10.22054/jem.2023.67327.3361

فرا تحلیل اثربخشی آموزش تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی

ابوالقاسم یعقوبی* | استاد گروه روانشناسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

محیا حسینی | دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

فرشته مطهری فر | دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نتایج کمی حاصل از پژوهش‌های آزمایشی انجام گرفته در زمینه تأثیر تربیت جنسی در والدین و فرزندان با بهره‌گیری از روش فراتحلیل در بین سال‌های ۱۳۹۴-۱۴۰۰ در ایران بود. جامعه آماری پژوهش کلیه پژوهش‌های مرتبط با تربیت جنسی بود که در نشریات علمی پژوهشی چاپ شده بود. از میان آنها ۱۰ مطالعه که از لحاظ روش شناختی مورد پذیرش بود انتخاب و فراتحلیل روی آنها صورت گرفت. ابزار پژوهش چک لیست فراتحلیل بود و از روش اندازه اثر کوهن برای دستیابی به مقدار رابطه کلی استفاده شد. تحلیل داده با نسخه ۲ نرم افزار CMA انجام شده است. یافته‌ها نشان داد که میانگین این اندازه اثرها ۱/۱۷ بوده که اندازه اثر بالایی دارد. بنابراین می‌توان گفت به طور کلی آموزش تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی استفاده شده در مطالعات به طور معناداری اثرگذار بوده است. اگرچه تحقیقات جدید در این حوزه با توجه به خلاءهای موجود ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: تربیت جنسی، فراتحلیل، متغیرهای روانشناختی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

تربیت معطوف به آدمی است، رسیدن به کمال انسانیت در پرتو تربیت سالم و هماهنگ با سرشت او است. این امر نحوه تعامل انسان با پیرامونش را تحت تأثیر قرار داده و زمینه رشد فردی و رفاه جمعی را فراهم می‌نماید.

هنگامی که سخن از تربیت و جنبه‌های مختلف آن به میان می‌آید مفاهیمی همچون تربیت دینی، اجتماعی و اخلاقی به ذهن می‌آید، در صورتی که مقوله تربیت چیزی بیش از جنبه‌های ذکر شده است (پاژنگ، ۱۳۹۶). مسئله تربیت به طور کلی یکی از بنیادی‌ترین مباحث علوم انسانی و یکی از مباحث زیربنایی اجتماع است و تکامل جوامع بشری به آن مربوط می‌شود (شیریگی و همکاران، ۱۳۹۹). از دید کلی می‌توان تربیت را به دو شکل تربیت جسمی و روانی تقسیم کرد؛ اما یافته‌های روان‌شناسان درباره ابعاد رشد انسان، باعث گسترش ابعاد تربیت گشته است. یکی از مهم‌ترین و در عین حال حساس و پیچیده‌ترین کارکردهای تربیت، تربیت جنسی^۱ است که به عنوان یکی از ابعاد تربیت روانی، مورد توجه روان‌شناسان است و در کنار سایر ساخت‌های تربیت همچون اجتماعی، اخلاقی و سیاسی قابل طرح می‌باشد. تربیت جنسی ارائه سلسله‌ای از اطلاعات ضروری روان‌شناختی، جسمانی و دینی در زمینه‌های جنسی و آگاهی از خصوصیات جنس مخالف است (مبردی و همکاران، ۱۳۹۶). تربیت جنسی مجموعه اقدامات و تدابیر تربیتی است شامل آموزش آداب، هدایت، مراقبت و به کارگیری روش‌های درست که زمینه رشد غریزه جنسی در جهت تعالی و تکامل شخصیت جنسی کودک، فراهم گردد و بتواند از این غریزه به نحو مطلوب در جهت رشد فردی و اجتماعی استفاده کند (محمدیگی و همکاران، ۱۳۹۶). این نوع تربیت زیرمجموعه‌ای از نظام تعلیم و تربیت است و در اسلام نیز مورد توجه قرار گرفته است تا از انحراف جنسی جلوگیری کند (مستوفی و همکاران، ۱۳۹۵). تربیت جنسی اشاره دارد به آموزش اطلاعات مربوط به سلامت و بهداشت جنسی، آموزش‌های خود مراقبتی و پیشگیری از سوءاستفاده جنسی و هر مساله‌ای که بر سلامت جنسی و عمومی فرد تأثیر دارد، که توسط مدارس و کلاس‌های آموزشی و مهم‌تر از همه والدین تعلیم داده می‌شود و این آموزش‌ها با فرهنگ، ارزش و سن شرکت‌کنندگان تناسب دارد (Nagpal & Fernandes, 2015). تربیت جنسی کسب دانش جنسی و مهارت‌هایی است که از سلامت

1 .sex education

جنسی فرد در زمان حال و آینده محافظت می‌کند و نگرش‌های جنسی سالم به دنبال دارد (طاووسی و همکاران، ۱۳۹۴). تربیت جنسی یکی از موضوعات مهم در حوزه تربیت بوده و در چگونگی شکل‌گیری شخصیت، افکار، عواطف و رفتارهای انسان تأثیر زیادی دارد (شیربیگی و همکاران، ۱۳۹۹).

صاحب‌نظران و اندیشمندان مختلف روان‌شناسی، هر یک بر مبنای مبادی افکار، نیاز و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه موردنظر، تبیین و برداشت خاصی را در زمینه تربیت جنسی ارائه کرده‌اند که مبین نوع نگاه و رویکرد آن‌ها به این حوزه آموزشی و تربیتی است. از دیدگاه (Santrock, 2019) تربیت جنسی یک فرایند دائمی است که از طریق آن افراد، اطلاعات لازم را در مورد مسائل جنسی کسب می‌کنند. این فرایند به رشد جنسی سالم، بهداشت و روابط سالم زناشویی و نقش‌های جنسی کمک می‌کند. طبق آخرین تعریف سازمان بهداشت جهانی (2017) تربیت / آموزش جنسی عبارت است از: کلیه اقداماتی که از دوران اولیه زندگی انسان به منظور رشد متعادل و مناسب‌گریزه جنسی صورت می‌گیرد و اهداف آن اطلاع‌رسانی جنسی، کمک به تکامل رفتارهای جنسی، کمک به اجرای وظایف جنسی، تداوم و بقای نسل و رسیدن به آرامش است.

تربیت جنسی مباحث متعددی (از پاسخگویی به سؤالات کودکان در زمینه مسائل جنسی و آموزش بهداشت جنسی و مراقبت از خود تا آگاه‌اندن نوجوانان از مسائل بلوغ، تغییرات جسمی، روانی و مسائل مربوط به عشق ورزیدن) را شامل می‌شود (شفیع آبادی، ۱۳۹۳). علی‌رغم دیدگاه‌های مختلف حکما و فیلسوفان قدیم درباره تربیت جنسی، برنامه‌های تربیت جنسی به صورت علمی و مدون در طی دوران معاصر تدوین شده‌اند. به صورت کلی برنامه‌های تربیت جنسی در دو رویکرد طبقه‌بندی می‌شود: ۱- رویکرد پرهیزمدارانه: شامل برنامه پرهیز صرف یا پرهیز تا زمان ازدواج است. ۲- آموزش جامع جنسی (Leung & Shek, 2019). ستوده نیا و رمضان (۱۳۹۴) در تحقیقی روش‌های تربیت جنسی از نگاه قرآن را شامل: روش‌های شناختی (خداشناسی، خودشناسی، غلبه دادن شناخت عقلی بر شناخت حسی، معادشناسی، شناخت آسیب‌های انحرافات جنسی)، روش‌های رفتاری (صبر و سرسختی، نماز، روزه، الگوگیری، حفظ حجاب، ازدواج، حمایت اجتماعی) و روش‌های عاطفی (ذکر، دعا، حفظ تعادل) معرفی نموده‌اند. با توجه به برنامه راهنمای بین‌المللی آموزش جنسی Unesco (2009)، مؤلفه‌های مهم تربیت

جنسی شامل این موارد هستند: ۱- روابط: خانواده، دوستی و روابط عاشقانه، بردباری و احترام، ارتباط مدت دار و ازدواج ۲- ارزش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها: تأثیر همسالان در رفتار جنسی، تصمیم‌گیری، مهارت امتناع در روابط، دریافت حمایت و کمک ۳- فرهنگ، جامعه و حقوق بشر: ساختار جنسیتی جامعه و خشونت مبتنی بر جنسیت ۴- توسعه انسانی: آناتومی و فیزیولوژی جنسی و باروری، تولیدمثل، بلوغ، تصویر بدنی، حفظ حریم خصوصی ۵- رفتارها و چرخه زندگی جنسی ۶- مسائل جنسی و بهداشت باروری: پیشگیری از بارداری، شناخت بیماری‌های مقاربتی (مانند ایدز)، مراقبت و درمان. با در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی موجود، به نظر می‌رسد از بین این ۶ محور می‌توان از محورهای ۱- روابط، ۲- ارزش، نگرش و مهارت‌ها ۳- فرهنگ، جامعه و حقوق بشر و ۴- توسعه انسانی، در آموزش مؤلفه‌های تربیت جنسی در ایران استفاده کرد.

طرز تلقی ما در ایران از تربیت جنسی در برخی از جنبه‌ها با اندیشه غرب کاملاً متفاوت است، قصد ما از تربیت جنسی، پرورش، تعدیل و جهت‌دهی است نه پروردن و اوج دادن (بامری و سالارزایی، ۱۳۹۷). مشکل عمده‌ای که جامعه امروز با آن روبرو است، عدم اطلاعات کافی در مورد مسائل جنسی است (سیاه‌کمری و مؤمنی، ۱۳۹۷). تربیت جنسی همواره به دلیل وجود پاره‌ای از ابهام‌ها، سوء تفاهم‌های فکری و موانع اجرایی با مشکلات فراوانی دست به گریبان بوده و همین زمینه‌ساز بروز بسیاری از معضلات اجتماعی و انحراف‌های رفتاری در میان نسل جوان شده است (ابوقاسمی و همکاران، ۱۳۸۸). کودکانی که تحت تربیت جنسی مناسب قرار نگرفته باشند، ممکن است در تصویر بدنی از خود، ارتباطات بین‌فردی، مهارت تصمیم‌گیری در مورد رفتارهای جنسی و پذیرش نقش و هویت جنسی خود دچار تعارض گردند و این مسأله سلامت جنسی آنها را متأثر خواهد کرد. آگاهی یافتن والدین و کودکان از تربیت و آموزش جنسی به موقع و متناسب با سن کودک در پیشگیری از انواع سوء استفاده‌های جنسی از کودکان مؤثر خواهد بود (فاتحی و همکاران، ۱۳۹۸). به‌علاوه نقش بسیار مهمی در ایجاد آگاهی، نگرش مثبت و مهارت در پیشگیری از رفتارهای پرخطر جنسی دارد. ارتقا بهداشت جنسی و آموزش رفتارهای سالم موجب حفظ سلامت افراد جامعه و مقابله با مشکلات و بیماری‌های جنسی می‌شود (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین می‌تواند در شکل‌گیری هویت جنسی سالم در کودکان بسیار مؤثر باشد، زیرا سلامت جنسی و روانی آنها را در مراحل بعدی تضمین می‌کند. تربیت جنسی

متناسب با روند رشد کودکان باعث می‌شود کنجکاوی‌های جنسی کودکان سرکوب نشود. بنابراین لازم است کودک برای رسیدن به یک هویت جنسی سالم، خودش را بشناسد و درک عمیقی از جنسیت خودش به عنوان دختر یا پسر پیدا کند (Kohlberg, 1966). تربیت جنسی باعث می‌شود که افراد درباره مسائل جنسی عمیق‌تر فکر کرده و در روابط بین فردی، حساس‌تر و آگاه‌تر عمل کنند. این آموزش‌ها علاوه بر حوزه شناختی (افزایش اطلاعات و دانش) به حوزه عاطفی (تغییر در ارزش و ایجاد نگرش مثبت) و حوزه رفتاری (مهارت‌های ارتباطی و تصمیم‌گیری) نیز مربوط می‌شود (Unesco, 2009). بنابراین لازم است که والدین از دانش، نگرش و عملکرد مناسب برخوردار بوده تا قادر باشند آموزش‌های مورد نیاز فرزندان خود را به آنها ارائه دهند (مستوفی و همکاران، ۱۳۹۵). زیرا خانواده اولین کانون منبع کسب اطلاعات و مسئول پرورش کودک سالم از نظر جنسی است. بزرگسالان سالم از لحاظ جنسی در خانواده‌هایی با رفتار جنسی سالم پرورش می‌یابند. در این خانواده‌ها والدین می‌دانند که آموزش جنسی فرزندان بخش مهمی از آموزش سلامت و ارزش‌های انسانی است (Haffner, 2000). به هر میزان که والدین در تربیت جنسی کودک از روش‌ها و برنامه‌های اصولی و منطقی استفاده کنند، تربیت جنسی کامل می‌شود (قربانی و همکاران، ۱۳۹۴).

در ایران در راستای تربیت جنسی موحدیان (۱۳۹۴) بر ضرورت اجرای تربیت جنسی کودکان و نوجوانان برای مراقبت از هویت جنسی آن‌ها، و قلندری و رفیعی (۱۳۹۳) بر لزوم تربیت جنسی با توجه به افزایش محرک‌های جنسی و بلوغ زودرس و همچنین انحراف و آموزش‌های غلط در کودکان تأکید کرده‌اند. Sommart and Sota در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مداخله‌های آموزشی عاملی مؤثر در شکل‌گیری هویت، دانش و نگرش جنسی دانش‌آموزان است. بامری و سالارزایی (۱۳۹۷)، در تحقیق خود نشان دادند تربیت جنسی در پیشگیری از ارتکاب جرائم جنسی بطور معناداری مؤثر است. مبردی و همکاران (۱۳۹۶) و مستوفی و همکاران (۱۳۹۵) به ارائه الگوی نظری و واکاوی برنامه درسی تربیت جنسی از دیدگاه والدین و دبیران پرداختند. نتایج پژوهش امینی (۱۳۹۰) نشان داد که دبیران بر اهمیت گنجاندن محتوا و تجارب یادگیری مرتبط با تربیت جنسی در دوره‌ی متوسطه تأکید کرده‌اند. نصیری و جعفری (۱۳۸۹) در پژوهش خود به اهمیت و ضرورت تربیت جنسی و اهداف آن در تربیت پرداختند. در خارج از کشور نیز در راستای تربیت جنسی پژوهشگرانی همچون Gegenfurtner and Gebhardt (2017) به بررسی مسائل تربیت جنسی و کشاکش‌های

آن با خانواده و مذهب پرداختند و نشان دادند تربیت جنسی موجب ارتقاء رفتارهای سالم جنسی در دانش آموزان می شود. در پژوهش دیگری Allen همکاران (2016) نشان دادند که برنامه های جامع آموزش تربیت جنسی تأثیر مثبتی در به تأخیر انداختن آغاز رفتار جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید در آینده و کاهش وقوع کنجکاوی های جنسی غیر محافظت شده در کودکان می شود. بر اساس پژوهش Kontula (2010) مهم ترین هدف تربیت جنسی از نظر معلمان آن است که حس مسئولیت و آگاهی از واقعیت های مسائل جنسی را به دانش آموزان آموزش دهد. پژوهش های Silva and Ross (2003) Kirby و همکاران (2006) و Zimmerman و همکاران (2008) نشان داده است که آموزش و تربیت جنسی تأثیرات مثبتی بر رفتار جنسی دانش آموزان دارد.

بررسی ادبیات پژوهشی در این زمینه نشان می دهد که با وجود اهمیت تربیت جنسی پژوهش های کمی در این حیطه صورت گرفته است از طرفی به دلیل تعدد و تنوع اهداف، جامعه آماری، نمونه ها، مقاطع بررسی شده و طرح پژوهش ها نتایج به دست آمده از پژوهش های تربیت جنسی اغلب پراکنده، مبهم، نارسا و متناقض اند. علیرغم جستجوی گسترده ما فراتحلیلی که پژوهش های اثربخشی تربیت جنسی را پوشش دهد، یافت نشد. بنابراین پژوهش حاضر که جزو اولین تحقیقات در حیطه فراتحلیل حوزه تربیت جنسی است، با بهره گیری از پژوهش های انجام شده و یکدست کردن آنها با هدف تعیین اندازه اثر مطالعات تربیت جنسی انجام می گیرد که می تواند چشم انداز مؤثرتری ترسیم کرده و با دستیابی به نتیجه دقیق و منسجم به رفع خلأهای پژوهشی و تربیتی کمک نماید. پرسش اصلی این مطالعه به شرح زیر است: آیا آموزش تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی کودک و والدین اثرگذار بوده است؟

روش

در این تحقیق با توجه به هدف پژوهش از روش فراتحلیل استفاده شده است. فراتحلیل فرآیند و شیوه تحقیقاتی دقیقی است که با استفاده از روش های آماری، یافته های کمی پژوهش های متعدد و مستقل را به شکل سیستماتیک و هدفمند برای دستیابی به برآوردی بهتر درباره واقعیت، خلاصه و ترکیب می کند (Shorton & Shorton, 2012). از این جهت، داده های تحقیق بر اساس تحقیقات آزمایشی و شبه آزمایشی بوده که توسط محققان دیگر انجام گرفته و در این مطالعه، یک تحلیل مجدد و کلی روی آنها انجام می شود.

محاسبات پژوهش حاضر بر پایه مراحل فراتحلیل کوهن انجام شد (Borenstein et al., 2009). در این روش فراتحلیل چهار گام اصلی عبارت است از: شناسایی، انتخاب، انتزاع و تجزیه و تحلیل. در فراتحلیل برای ترکیب و مقایسه نتایج پژوهش‌ها، دو عامل سطح معناداری (p) و اندازه اثر (ES) نقش مهمی دارند. احتمال خطای نوع اول را سطح معناداری می‌نامند. یعنی تفاوت میانگین‌ها واقعی بوده یا ناشی از شانس و تصادف نیست. سطح معناداری به خودی خود چیزی درباره حجم تفاوت یا اثر مشاهده شده به ما نمی‌دهد (دلور، ۱۳۸۸).

اندازه اثر: هدف اصلی روش فراتحلیل تعیین اندازه اثر از ترکیب داده‌ها از مطالعات تحقیقاتی متعدد است. اندازه اثر معیاری از شدت و جهت رابطه بین متغیرها است (Kelley & Preacher, 2012). اندازه اثر نشان دهنده میزان درجه حضور پدیده‌ها در جامعه است و هرچه بزرگ‌تر باشد درجه حضور آن پدیده بیشتر است. فراتحلیل گران، با داشتن مقادیر میانگین، واریانس و انحراف معیار گروه‌ها قادر به محاسبه اندازه اثر هستند. متداول‌ترین شاخص‌های برآورد اندازه اثر عبارتند از: تفاوت‌های استاندارد میانگین و همبستگی‌ها. یعنی شاخص‌های r و d که غالباً d را برای تفاوت‌های گروهی و r را برای مطالعات همبستگی به کار می‌برند (دلور، ۱۳۸۸؛ فراهانی و عریضی، ۱۳۸۴). براساس تفسیر اندازه‌گیری اثر Cohen اگر $r=1/0$ و $d=2/0$ باشد، اندازه اثر کم، اگر $r=3/0$ و $d=5/0$ باشد، اندازه اثر متوسط و اگر $r=5/0$ و $d=8/0$ باشد، اندازه اثر زیاد است (Cohen, 1988).

همه مطالعات مورد بررسی در این فراتحلیل از نوع طرح‌های آزمایشی و یا نیمه‌آزمایشی بودند که تفاوت میانگین گروهی در آنان مورد نظر بوده است. پس از این مرحله، اندازه اثر کل محاسبه و سپس به مقادیر Z برای به دست آوردن سطح تحت پوشش منحنی نرمال تبدیل شد که تمام محاسبات با استفاده از نرم افزار CMA¹ نسخه ۲ انجام شده است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه پژوهش حاضر شامل مطالعات مربوط به اثربخشی تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی والدین و فرزندان است. از میان پژوهش‌های انجام شده در ایران پژوهش‌هایی که معیارهای ورود در فراتحلیل را دارا بودند، مورد بررسی قرار گرفتند. مطالعات انتخاب شده از جهت کیفیت، مشابه یکدیگر بوده و حداقل ملاک‌های لازم را به جهت روش‌شناختی پژوهش دارا بودند. معیارهای ورود: موضوع پژوهش، تربیت جنسی باشد، حجم نمونه مناسب باشد و نمونه پژوهش شامل والدین یا فرزندان باشد، از نظر روش‌شناسی (جامعه، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری، ابزار و روایی

1. comprehensive meta-analysis

و پایایی آن، فرضیه و تحلیل آماری) مناسب باشد، طرح پژوهش آزمایشی-نیمه آزمایشی یا شبه آزمایشی باشد، پژوهش تک آزمودنی نباشد. پژوهش‌هایی که شرایط فوق را دارا نبودند حذف گردیدند. در این مطالعه متغیرهای روان‌شناختی شامل: آگاهی، دانش، نگرش، مهارت، عملکرد تربیت جنسی، اضطراب، خودکارآمدی، پیشگیری از آسیب اجتماعی، هویت جنسی، خطرپذیری جنسی، احساس کفایت در نظر گرفته شده است. از طریق جستجو در بانک‌های اطلاعاتی مطرح و مهم شامل پایگاه جهاد دانشگاهی کشور، مگیران، سایت خصوصی بانک مجلات ایران، مرکز و پایگاه تحقیقات علوم انسانی که تقریباً نشریات علمی-پژوهشی ایران را پوشش می‌دهند، تعداد ۱۷ مقاله با ویژگی‌های مورد نظر محقق یافت شد و این تمامی مقالاتی بود که به اثربخشی تربیت جنسی بر والدین و فرزندان پرداخته بودند. همگی این مطالعات مربوط به سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ بودند. از این میان تنها ۱۰ مطالعه، نتایج آماری خود را به خوبی گزارش کرده بودند و داده‌های مورد نیاز برای محاسبات اندازه اثر را داشتند. ابزارسنجش: برای گردآوری داده‌ها، چک لیست تحلیل محتوا (از نظر روش‌شناختی) به کار رفت که شامل این مؤلفه‌ها بود: عنوان، نام پژوهشگر، سال اجرا، محل نشر، ابزارها، روایی، جامعه آماری، حجم نمونه و سطح معناداری مورد قبول.

یافته‌ها

عنوان و اطلاعات توصیفی مقاله‌هایی که معیارهای ورود نهایی به پژوهش را داشتند در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. مشخصات مطالعات مورد بررسی

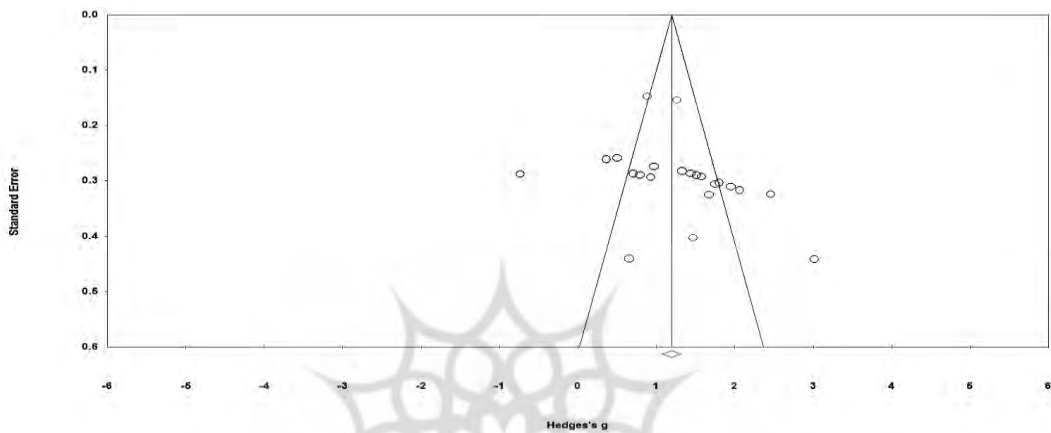
کد	عنوان تحقیق	پژوهشگر	محل نشر	سال نشر	ابزار	آماره	سطح معناداری
۱	تأثیر آموزش تربیت جنسی بر آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در پاسخ به سؤالات دختران	فاطمه گلی، ناصر محمدی احمد آبادی	فصلنامه سلامت روان کودک	۱۳۹۵	پرسشنامه دانش، نگرش و عملکرد جنسی مستوفی و همکاران (۱۳۹۵)	۴	۰/۰۵

کد	عنوان تحقیق	پژوهشگر	محل نشر	سال اجرا	حجم نمونه	ابزار	آماره	سطح معناداری
۲	اثربخشی آموزش مؤلفه‌های تربیت جنسی به مادران بر اضطراب دختران پایه پنجم و ششم شهرستان قدس	سمیرا طاوسی عبدالله شفیع آبادی، حسین بجستانی	فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی	۱۳۹۴	۶۰	پرسشنامه اضطراب حالت_صفت اشپیلبرگر (STAI)	F	۰/۰۱
۳	تدوین بسته آموزشی بومی تربیت جنسی کودکان دوره ابتدایی و بررسی اثربخشی آن بر رشد دانش و مهارت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی	آرزو حاجی قربانی	فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان علامه طباطبائی	۱۳۹۵	۶۰	پرسشنامه محقق ساخته	F	۰/۰۱
۴	تأثیر آموزش گروهی بر آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در تربیت جنسی دختران نوجوان	ناهید مستوفی و همکاران	مجله دانشکده انستیتو و تحقیقات بهداشتی	۱۳۹۶	۶۰	پرسشنامه محقق ساخته	t	۰/۰۵
۵	تأثیر آموزش تربیت جنسی بر هویت جنسی کودکان ۷ تا ۱۱ سال شهر شیراز	سمیه یزدانی نادره سهرابی شگفتی	دوفصلنامه مشاوره کاربردی، دانشگاه شهید چمران اهواز	۱۳۹۵	۸۰	پرسشنامه هویت نقش جنسیتی کودکان در فرهنگ‌های مختلف شرتر	F	۰/۰۵
۶	اثربخشی یک برنامه آموزشی گروهی بر آگاهی، نگرش و مشارکت مادران در آموزش جنسی کودکان پیش دبستانی	حدیث فاتحی پولادی و همکاران	نشریه پرستاری ایران	۱۳۹۷	۵۰	پرسشنامه محقق ساخته آگاهی و نگرش و مشارکت آموزش جنسی	t	۰/۰۱

کد	عنوان تحقیق	پژوهشگر	محل نشر	سال اجرا	حجم نمونه	ابزار	آماره	سطح معناداری
۷	مقایسه تأثیر آموزش تربیت جنسی با روش بسته آموزشی و بحث گروهی بر آگاهی مادران کودکان خردسال	فاطمه علایی، کرهرودی، زهرا آریایی فر صدیقه ملکی	مجله سلامت و مراقبت	۱۳۹۹	۶۰	پرسشنامه آگاهی مادران از تربیت جنسی کودکان خردسال	۲	۰/۰۱
۸	طراحی بسته آموزشی تربیت جنسی نوجوانان مبتنی بر فرهنگ ایرانی و اثربخشی آن بر خودکارآمدی اجتماعی و خطرپذیری جنسی در دانش آموزان دختر متوسطه اول	احسان رحمانی و همکاران	مجله علوم روانشناختی	۱۳۹۸	۶۰	پرسشنامه خودکارآمدی کودکان و نوجوانان مورس و پرسشنامه خطرپذیری نوجوانان ایرانی زاده-	۳۴	۰/۰۱
۹	اثربخشی آموزش تربیت جنسی بر دانش، نگرش و عملکرد والدین	آزیتا محمدکریمی، زهراسادات میرشجاعی	مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش	۱۴۰۰	۶۰	پرسشنامه آگاهی، نگرش و عملکرد درمورد تربیت جنسی و آموزش پیشگیری از سو استفاده جنسی دایونگ چن	۳۴	۰/۰۵
۱۰	بررسی تأثیر آموزش جنسی برافزایش دانش جنسی والدین و احساس کفایت آنها	خسرو رشید، مریم حسینی نظری	نشریه علمی پژوهشی آموزش و ارزشیابی	۱۳۹۵	۶۰ (زن)	آزمون محقق ساخته دانش جنسی و پرسشنامه احساس کفایت در پرورش کودک اوهان و جانستون	۳۴	۰/۰۱

جهت بررسی سوگیری انتشار در مطالعات نیز از نمودار کیفی استفاده شد. نتایج نمودار کیفی (نمودار ۱) نشان می‌دهد نمای کلی اندازه اثرها قابل قبول است و سوگیری قابل توجهی در مطالعات وجود ندارد.

نمودار ۱. نمودار کیفی اندازه اثر مطالعات مورد بررسی

برای اطمینان بیشتر از عدم سوگیری انتشار مقادیر مختلف آماره N مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۲ مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲. نتایج آزمون Classic Fail-Safe N جهت بررسی سوگیری انتشار در پژوهش‌های موردنظر

آماره‌ها	Z مطالعات مشاهده شده	P مطالعات مشاهده شده	مقدار آلفا	تعداد مطالعه لازم برای $p > \alpha$
مقادیر	۴/۷۱	۰/۰۰۱	۰/۰۵	۲۵۶۶

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد برای از بین رفتن سطح معناداری بدست آمده در پژوهش (رسیدن به سطح معناداری آلفا) تعداد ۲۵۶۶ مطالعه دیگر باید مورد بررسی قرار بگیرد که این نشان می‌دهد سوگیری انتشار در این مطالعات وجود ندارد. در جدول ۳ میزان d کوهن برای تمام متغیرها در مطالعات مورد بررسی محاسبه شده و همچنین تبدیل نمرات به Z انجام گرفته و سطوح معناداری آنها نیز ذکر شده است.

جدول ۳. اندازه اثر حاصل از اعمال متغیر آزمایشی در پژوهش‌های مورد نظر

کد	اندازه اثر (d کوهن)	حد پایین	حد بالا	Z	P
۱A-آگاهی	۱/۳۳	۰/۷۸	۱/۸۸	۴/۷۱	۰/۰۰۱
۱B-نگرش	۱/۵۸	۱	۲/۱۵	۵/۳۹	۰/۰۰۱
۱C-عملکرد	۲/۰۷	۱/۴۴	۲/۶۹	۶/۵۱	۰/۰۰۱
۲-اضطراب	۱/۴۷	۰/۶۸	۲/۲۶	۲/۲۶	۰/۰۰۱
۳A-دانش	۱/۲۷	۰/۹۶	۱/۵۷	۸/۱۹	۰/۰۰۱
۳B-مهارت	۰/۸۹	۰/۶۰	۱/۱۷	۶	۰/۰۰۱
۴A-آگاهی	۱/۴۴	۰/۸۸	۲	۵/۰۲	۰/۰۰۱
۴B-نگرش	۱/۸۰	۱/۲۱	۲/۴۰	۵/۹۴	۰/۰۰۱
۴C-عملکرد	۱/۹۵	۱/۳۴	۲/۵۶	۶/۲۸	۰/۰۰۱
۵A- هویت جنسی زنانه	۲/۴۶	۱/۸۲	۳/۰۹	۷/۵۸	۰/۰۰۱
۵B- هویت جنسی مردانه	۵/۱۹	۴/۱۸	۶/۱۹	۱۰/۱۱	۰/۰۰۱
۶A-آگاهی	۰/۷۱	۰/۱۴	۱/۲۷	۲/۴۶	۰/۰۱
۶B-نگرش	۰/۷۹	۰/۲۳	۱/۳۶	۲/۷۴	۰/۰۱
۶C-مشارکت	۱/۶۷	۱/۰۴	۲/۳۱	۵/۱۵	۰/۰۰۱
۷-آگاهی	۰/۶۶	-۰/۲۱	۱/۵۲	۱/۴۹	۰/۱۴
۸A-خطرپذیری جنسی	-۰/۷۳	-۱/۳۰	-۰/۱۷	-۲/۵۵	۰/۰۱
۸B- خودکارآمدی اجتماعی	۰/۹۳	۰/۳۶	۱/۵۱	۳/۱۷	۰/۰۰۱
۹A-دانش	۱/۷۵	۱/۱۵	۲/۳۵	۵/۷۳	۰/۰۰۱
۹B-نگرش	۰/۹۷	۰/۴۳	۱/۵۱	۳/۵۴	۰/۰۰۱
۹C-عملکرد	۰/۳۶	-۰/۱۵	۰/۸۸	۱/۳۹	۰/۱۶
۱۰A-دانش	۱/۵۱	۰/۹۵	۲/۰۸	۵/۲۲	۰/۰۰۱
۱۰B-احساس کفایت	۰/۵۰	۰	۱/۰۱	۱/۹۵	۰/۰۵
میانگین	۱/۱۷			۷/۸۳	۰/۰۱

جدول ۳ اطلاعاتی از شاخص‌های آماری صورت گرفته برای هر مطالعه را نشان می‌دهد. ضمن ارائه خلاصه‌ای از نتایج کسب شده در این فراتحلیل، سیمای کلی از اندازه اثر آموزش تربیت جنسی بر انواع متغیرهای روانشناختی در والدین و فرزندان از سال ۹۴ تا ۹۹ نشان داده شده است. دو مورد از متغیرها معنادار نبوده‌اند که شامل اثر تربیت جنسی بر آگاهی مادران در تربیت جنسی در پژوهش شماره ۷ و اثربخشی تربیت جنسی بر عملکرد والدین در مطالعه شماره ۱۰ بود. با توجه به اندازه اثرهای به دست آمده از ۱۰ مقاله بررسی شده، میانگین این

اندازه اثرها (۱/۱۷) به دست آمد که اندازه اثر بالایی است. همچنین متوسط مقادیر Z مطالعات ۷/۸۳ به دست آمد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

بحث و نتیجه گیری

فرا تحلیل حاضر برای اولین بار در ایران اندازه اثر متغیر تربیت جنسی را در متغیرهای روانشناختی والدین و فرزندان محاسبه کرد تا ترکیب کمی جامعی از پیشینه پژوهش‌های صورت گرفته در سال‌های اخیر در گروه‌های سنی و روش‌های آموزشی مختلف، ارائه دهد. برای این منظور اطلاعات مورد نیاز ۱۰ مطالعه در کاربرگ فراتحلیل ثبت شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار CMA-2 و meta53 تحلیل شدند. میانگین این اندازه اثرها (۱/۱۷) به دست آمد. این مقدار اندازه اثر طبق تفسیر ملاک کوهن مقدار بالایی است. همچنین مقادیر Z مطالعات ۷/۸۳ به دست آمد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. بنابراین می‌توان گفت به طور کلی آموزش تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی استفاده شده در مطالعات به طور معناداری اثرگذار بوده است. بیشترین اندازه اثر محاسبه شده مربوط به پژوهش شماره ۵ است. در راستای این نتایج Huston and Martin (1993) Pillai and Yates (1990) نیز نشان دادند شرکت در برنامه‌های آموزش جنسی اثر مثبتی روی ارزش‌ها، نگرش‌ها، جلوگیری از انحرافات جنسی و راحت‌تر صحبت کردن درباره اینگونه مسائل با فرزندان دارد. همچنین نتایج پژوهش‌های Nelson و همکاران (2019) و Gegenfurtner and Gebhardt (2017) مبتنی بر اثربخشی آموزش جنسی بر کاهش رفتارهای پرخطر و آسیب‌های دوره بلوغ و افزایش رفتارهای سالم است. این نتایج با پژوهش‌های ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۸۹) و شیربیگی و همکاران (۱۳۹۹) همسو است. Wanlas and Kilman (1983) نشان دادند که تربیت جنسی با شیوه‌های متفاوت بر کاهش اضطراب اثرگذار است. پژوهش Wekerle (2017) نشان می‌دهد آموزش تربیت جنسی به شدت به کاهش سواستفاده‌های جنسی از کودکان کمک می‌کند. پژوهش قربانی و همکاران (۱۳۹۴) مؤثر بودن توانمندسازی والدین با استفاده از برنامه آموزشی را بر افزایش میزان آگاهی والدین در تربیت جنسی و ارائه اطلاعات ضروری و تکمیلی در این حوزه تأیید کرده‌اند. همچنین Mackin و همکاران (2016) بر اهمیت نقش والدین در تربیت جنسی کودکان تأکید دارند.

آگاهی اندک نوجوان در مورد تغییرات جسمی-روانی دوران بلوغ، دریافت اطلاعات ناقص و از منابع غیرمطمئن، باعث ایجاد مشکلات جسمی-روانی متعددی در آنان می‌شود

در حالی که آگاهی یافتن از دانش و مهارت‌های جنسی (از قبیل، تشخیص رفتار طبیعی جنسی، رفتارهای متناسب با سن، چگونگی شکل‌گیری هویت جنسی، تحولات جسمی و روانی بلوغ، مهارت‌های ارتباطی، خویشتنداری و...) در دانش‌آموزانی که تحت آموزش تربیت جنسی قرار می‌گیرند سبب کاهش نگرانی در مواجهه با این تغییرات و به نوعی ایجاد حس کنترل‌گری بیشتر و در نتیجه کاهش اضطراب می‌گردد. همچنین موجب پیش‌گیری از رفتارهای ناسازگارانه و افزایش رفتارهای سازگارانه و توانمندی می‌شود. این آموزش با ایجاد اهمیت بیشتر به جنسیت خود و احترام و پذیرش آن موجب ارتقای هویت جنسی می‌شود.

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر به نظر می‌رسد که تربیت جنسی یکی از ساحت‌های مهم و جزء لاینفک وظایف والدین و مربیان است. وظیفه‌ی والدین به عنوان اولین مربیان آن است که با احتیاط خط فکری نوجوانان را در این زمینه روشن سازد و به او کمک کند راه را از چاه باز شناسد. تربیت جنسی برای همه کودکان و نوجوانان یک جزء حیاتی از کیفیت آموزش و پرورش معاصر است (Goldman, 2010) و برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر جنسی و نتایج منفی آن ضروری می‌باشد (Reis et al., 2011). تمام تحقیقاتی که به نوعی به بررسی و تأثیر موضوع تربیت جنسی پرداخته شده است بر لزوم اجرای این عوامل مهم تربیتی به طور مستمر و متناسب با سن کودک برای دستیابی به دانش جنسی درست تأکید کرده‌اند و آن را امری مهم و ضروری در روند رشد جنسی کودک می‌دانند. امروزه متأسفانه در جامعه، منابع غیر صحیح برای پاسخ‌گویی به نیازهای جنسی کودکان فراوان است. به همین دلیل خانواده‌ها باید کودکان خود را به طریق صحیح تربیت نمایند تا به انحراف جنسی دچار نشوند (مستوفی و همکاران، ۱۳۹۵). با توجه به تغییرات جسمی در سنین نوجوانی پرداختن به مسئله تربیت جنسی به شیوه‌ای صحیح و اصولی از سوی والدین بسیار ضروری و لازم است تا از بروز آسیب و تنش جلوگیری شود. اگر ما تربیت جنسی را از لحاظ اهمیت در ردیف سایر تربیت‌ها قرار دهیم، بسیاری از مشکلات و صرف هزینه‌های سنگین برای مقابله با این انحراف‌ها، از میان خواهد رفت.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، تعداد اندک پژوهش‌های چاپ و انتشار یافته و نیز عدم دسترسی به نتایج برخی منابع و پژوهش‌ها درباره متغیرهای حاضر می‌باشد. با توجه به مطالعات منتشر شده در حوزه تربیت جنسی، بیشتر پژوهش‌ها به بررسی رابطه تربیت جنسی و مؤلفه‌های آن و تحقیقات کیفی پرداخته‌اند و طرح‌های آزمایشی که در آن تربیت جنسی

متغیر مستقل باشد، بسیار کم است. علی‌رغم اهمیت تربیت جنسی با توجه به باورهای خاص و موانع فرهنگی در خیلی از موارد توجه به آن مورد غفلت قرار می‌گیرد از این رو نیاز به انجام مطالعات گسترده در زمینه آموزش مسائل جنسی به نوجوانان و همچنین والدین آنها ضرورت دارد. نظام آموزش و پرورش نیز می‌تواند با برنامه‌ریزی‌های گسترده از سنین پایین به صورت غیرمستقیم به تربیت جنسی دانش‌آموزان پردازد. پیشنهاد می‌شود که با تدوین بسته‌های آموزشی تربیت جنسی و آموزش آن توسط متخصصان به تغییر نگرش والدین و افزایش آگاهی کودکان، کمک شود و اثربخشی آن در متغیرهای دیگر با روش‌ها و گروه‌های سنی متفاوت، بررسی شود.

تعارض منافع

انجام این پژوهش برای نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی را به دنبال نداشته است و نتایج آن کاملاً شفاف و بدون سوگیری گزارش شده است.

منابع

- ابراهیمی، صلاح‌الدین، خزیمه، مجتبی و کرمی، محمدرضا. (۱۳۹۶). امکان سنجی آموزش مهارت‌های بهداشت جنسی در مدارس. *دوماهنامه علمی-پزشکی پژوهشی راهبردهای آموزشی در علوم پزشکی*، ۱(۱۰)، ۸-۱.
- ابوالقاسمی، ناریا، مرقاتی خویی، عفت و تقدیسی، محمدحسین. (۱۳۸۹). تبیین تربیت جنسی دانش‌آموزان ایرانی از دیدگاه مریبان بهداشت مدارس ابتدایی، *مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی*، ۸(۲)، ۲۷-۳۹.
- امینی، محمد. (۱۳۹۰). بررسی ضرورت وجودی و چگونگی توجه به تربیت جنسی در برنامه‌ی درسی مقطع متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان، *مجله پژوهش‌های برنامه‌ی درسی*، ۱(۱)، ۲۰۲-۱۶۹.
- بامری، اسحق و سالارزایی، امیرحمزه. (۱۳۹۶). تحلیل رابطه بین سبک زندگی و تربیت جنسی نوجوانان شهر زاهدان با نگاهی به پیشگیری از جرم. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۵(۲۹)، ۷۳-۹۶.
- پازنگ، مریم. (۱۳۹۶). *امکان سنجی کاربرد مؤلفه‌های تربیت جنسی در برنامه‌های درسی دوره‌ی ابتدایی: تربیت جنسی به عنوان برنامه درسی مغفول*، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.

پرویزی، سرور، حاج باقری، محسن و صلصالی، مهوش. (۱۳۸۲). روش‌های تحقیق کیفی. تهران: بشری.

حاجی قربانی، آرزو. (۱۳۹۶). تدوین بسته آموزشی بومی تربیت جنسی کودکان دوره ابتدایی و بررسی اثربخشی آن بر رشد دانش و مهارت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی. فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان، ۲(۷)، ۱۳۷-۱۵۴.

دلاور، علی. (۱۳۸۸). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: رشد. رحمانی، احسان، عارفی، مختار، افشاری نیا، کریم و امیری، حسن. (۱۳۹۸). طراحی بسته آموزشی تربیت جنسی نوجوانان مبتنی بر فرهنگ ایرانی و اثربخشی آن بر خودپنداشت دانش‌آموزان متوسطه اول. فصلنامه علوم روان شناختی، ۱۸(۷۹)، ۸۳۹-۸۵۰. رشید، خسرو و حسینی اصل نظرلو، مریم. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر آموزش جنسی بر افزایش دانش جنسی والدین و احساس کفایت آنان. نشریه علمی پژوهشی آموزش و ارزشیابی، ۱۰(۳۷)، ۱۶۲-۱۴۳.

موحدیان، زهرا. (۱۳۹۵). ضرورت و اهداف تربیت جنسی کودکان و نوجوانان و عوامل مؤثر بر آن در خانواده. همایش ملی جدید آموزش در نظام آموزشی ایران اردکان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردکان.

ستوده نیا، محمدرضا و رمضانی، ملیحه. (۱۳۹۴). بررسی روش‌های تربیت جنسی در قرآن با تاکید بر رویکرد روانشناسی شناختی، مجموعه مقالات نهمین همایش ملی اشراق اندیشه مطهر، خانواده و تربیت جنسی.

سیاه کمری، راهله و مؤمنی، خدامراد. (۱۳۹۷). نقش میانجی گری خودکارآمدی جنسی در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و رضایت جنسی در مردان معتاد شهر کرمانشاه مجله علوم روانشناختی، ۱۷(۶۸)، ۲۴۷-۲۵۸.

شفیع آبادی، عبدالله. (۱۳۹۳). فنون تربیت کودک. تهران: چهر. شیربیگی، مریم، اسماعیلی، زهره، سعیدی پور، بهمن و سرمدی، محمدرضا. (۱۳۹۹). طراحی الگوی تربیت جنسی در عصر جهانی شدن با تأکید بر دیدگاه اسلام: با رویکرد نظریه داده بنیاد. پژوهش در دین و سلامت، ۶(۳)، ۱۲۲-۱۳۸.

طاووسی، سمیه، شفیع آبادی، عبدالله و سلیمی بجستانی، حسین. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزشی مؤلفه‌های تربیت جنسی به مادران بر اضطراب دختران پایه پنجم و ششم شهرستان قاس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

- علیایی کهرودی، فاطمه، آریایی فر، زهرا و ملکی، صدیقه. (۱۳۹۹). مقایسه تأثیر آموزش تربیت جنسی با دو روش بسته آموزشی و بحث گروهی بر آگاهی مادران کودکان خردسال. *مجله سلامت و مراقبت*، ۲۲(۴)، ۳۳۹-۳۴۷.
- فاتحی پولادی، حدیث، اکبری کامرانی، مهناز، جوادنوری، مژگان و فرید، ملیحه. (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه آموزشی گروهی بر آگاهی، نگرش و مشارکت مادران در آموزش جنسی کودکان پیش دبستانی. *نشریه پرستاری ایران*، ۳۲(۱۱۹)، ۱۳-۲۵.
- فراهانی، حجت اله و عریضی، حمیدرضا. (۱۳۸۴). *روش‌های پیشرفته پژوهش در علوم انسانی*. اصفهان: جهاد دانشگاهی.
- قربانی، مهسا، زمانی، فرشته، شهری، پروین، زارع، کوروش و مرعشی، طیبه. (۱۳۹۴). شناخت کنجکاوهای جنسی کودکان: مقدمه‌ای بر آموزش سلامت جنسی و ارتقای سلامت جنسی. *آموز بهداشت و ارتقای سلامت ایران*، ۳(۳)، ۱۹۸-۲۱۰.
- قلندری، ضرغام و رفیعی، اعظم. (۱۳۹۳). اهمیت توجه به نقش والدین در شکل‌گیری هویت جنسیتی فرزندان، *کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم رفتاری*، تهران: سمینار مهر اشراق، مرکز همایش‌های دانشگاه تهران.
- گلی، فاطمه، محمدی، احمد و آبادی، ناصر. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش تربیت جنسی بر آگاهی، نگرش، و عملکرد مادران در پاسخ به سؤالات دختران. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۶(۲)، ۸۱-۹۲.
- مبردی، کتابیون، حسن پور ازغدی، سیده بتول و امیری فراهانی، لیلا. (۱۳۹۶). آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی. *نشریه پرستاری ایران*، ۳۰(۱۳۰)، ۳۵-۴۵.
- محمدیگی، رضا، فقیهی، علیرضا و ناطقی، فائزه. (۱۳۹۶). طراحی الگوی مطلوب برنامه جنسی در دوره ابتدایی در شهر تهران. *فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی*، ۲۳(۷)، ۲۱-۳۹.
- محمد کریمی، آریتا و میر شجاعی، زهرا سادات. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش تربیت جنسی بردانش، نگرش و عملکرد والدین. *مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۴(۳۹)، ۲۳۸-۲۴۸.
- مستوفی، ناهید، گرمارودی، غلامرضا، شمشیری، احمدرضا و شکیبازاده، الهام. (۱۳۹۵). تأثیر آموزش گروهی بر آگاهی نگرش و عملکرد مادران در تربیت جنسی دختران نوجوان در

شهر تهران. مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۴۵-۵۹.

نصیری، یوسف و جعفری، ابراهیم. (۱۳۸۹). درآمدی بر مبانی تربیت جنسی در تربیت اسلامی. فصلنامه مطالعات اسلامی در تعلیم و تربیت، ۱(۱)، ۱۱۸-۱۰۱.

یزدانی، سمیه و سهرابی شگفتی، نادره. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش تربیت جنسی بر هویت جنسی کودکان ۷ تا ۱۱ سال شهر شیراز. دوفصلنامه مشاوره کاربردی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۸(۲)، ۹۳-۱۰۸.

References

- Allen, B., Timmer, S. G., & Urquiza, A. J. (2016). Parent-Child Interaction Therapy for sexual concerns of maltreated children: A preliminary investigation. *Child Abuse & Neglect*, 56, 80-88.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T. & Rothstein, H. R. (2009). *Introduction to Meta-Analysis*. John Wiley & Sons, Ltd, UK.
- Cohen, J. E. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Gegenfurtner, A., Gebhardt, M. (2017). Sexuality education including lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) issues in schools. *Educational Research Review*, 22, 215-222.
- Goldman, J. D. (2010). The new sexuality education curriculum for Queensland primary schools. *Sex Education*, 10(1), 47-66.
- Haffner, D. W. (2000). *From Diapers to Dating: A Parent's Guide to Raising Sexually Healthy Children From Infancy to Middle School*. New York: Newmarket Press.
- Huston, R. L., Martin, L. J. & Foulds, D. M. (1990), Effect of a program to facilitate parent-child communication, *Clinical Pediatrics*, vol 29 (11), p.626-633.
- Kelley, Ken; Preacher, Kristopher J. (2012). On Effect Size. *Psychological Methods*, 17 (2): 137-152.
- Kirby, Douglas., Laris, B. A. & Rolleri, Lori A. (2006). Sex and HIV Education Programs: Their Impact on Sexual Behaviors of Young People Throughout the world. *Journal of Adolescent Health*, 40(3): 206-217.
- Kohlberg, L. (1966). A cognitive-developmental analysis of children's sex role concepts and attitudes. In E. E Maccoby (Ed), *the development of sex differences* (pp. 82-173). Stanford, CA: Stanford university press.
- Kontula, O. (2010). The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s. *Sex Education*, 10(4), 373-386.
- Leung, H., Shek, D. T., Leung, E., & Shek, E. Y. (2019). Development of contextually relevant sexuality education: lessons from a comprehensive review of adolescent sexuality education across cultures. *International journal of environmental research and public health*, 16(4), 1-24.
- Mackin, M., Loew, N., Gonzalez, A., Tykol, H., Christensen, T. (2016). [Parent Perceptions of Sexual Education Needs for Their Children With Autism. *Pediatr Nurs*, 31\(6\), 608-618.](#)
- Nagpal, AN., Fernandes, C. (2015). Attitude of parents toward sex education. *The Int J Indian*

- Nelson, K.M., Pantalone, D.W., Kimberly, M. (2019). Sexual Health Education for Adolescent Males Who Are Interested in Sex with Males: An Investigation of Experiences, Preferences, and Needs. *Journal of Adolescent Health*, 64(1), 36-42.
- Pillai, V. K. & D. L. Yates. (1993). Teenage sexual activity in Zambia: The need for a sex education policy, *Journal of Biosocial Science*, vol 25 (3), pp.411-414.
- Reis, M., Ramiro, L., de Matos, M. G., Diniz, J.A. (2011). The effects of sex education in promoting sexual and reproductive health in Portuguese university students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 29, 477-485.
- Santrock, J. (2019). Life-Span Development (Seventeenth). *American Psychological Association*.
- Silva, M., & Ross, I. (2003). Evaluation of a school-based sex education program for low income male high school students in Chile. *Evaluation and program Planning*, 26(1), 1-9.
- Shorten, A., Shorten, B. (2013). What is meta-analysis?. *Research made simple*, 16(1).
- Sommart, J & Sota, C. (2013). The effectiveness of a school-based sexual health education program for junior high school students in Khon Kaen, Thailand. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 91, 208-214.
- Unesco. (2009). International technical guidance on sexuality education. Paris: Unesco.
Online at http://data.unaids.org/pub/externaldocument_international_guidance_sexuality_education_vol_2_en.pdf.
- Wanlass, R.L., Kilmann, P.R., Bella, B.S., Tarnowski, K.J. (1983). Effects of sex education on sexual guilt, anxiety, and attitudes: A comparison of instruction formats. *Archives of sexual behavior*, 12(6), 487-502.
- Wekerle, C., et al. (2017). Childhood sexual abuse, sexual motives, and adolescent sexual risk-taking among males and females receiving child welfare services. *Child Abuse & Neglect*.
- World Health Organization. (2017). Sexual health and its linkages to reproductive health: *an operational approach*. WHO Press.
- Zimmerman, P. K., Cupp, L.D., Sione, K., Feist-price, S., Helme, D. (2008). Effects of a School-Based, Theory-Driven HIV And pregnancy prevention curriculum. *Journal of Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, Volum 40, Number 1, 42-51.

استناد به این مقاله: یعقوبی، ابوالقاسم، حسینی، محیا و مطهری فر، فرشته. (۱۴۰۱). فراتحلیل اثربخشی آموزش

تربیت جنسی بر متغیرهای روانشناختی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۳(۵۰)، ۱۱۵-۱۳۵.

doi: 10.22054/jem.2023.67327.3361

Educational Measurement is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.